



Komisja
Europejska

JAKOŚĆ POWIETRZA W UE

Fakty i Liczby

Niska jakość powietrza może skracać życie

Aż 80% przedwczesnych zgonów związanych z zanieczyszczeniem powietrza jest powodowanych chorobami i zawałami serca. Następne w tej statystyce są choroby i nowotwory płuc, ale zatrute powietrze może też powodować inne schorzenia układu sercowo-naczyniowego i oddechowego. Może zmniejszać płodność, zagrażać ciąży, a także negatywnie wpływać na rozwój mózgu u niemowląt i dzieci, utrudniając im przyswajanie wiedzy w szkole. Nowe dowody wskazują też na możliwy związek między zanieczyszczeniem powietrza a cukrzycą typu 2 u osób dorosłych i starszych, a także chorobą Alzheimera i demencją.

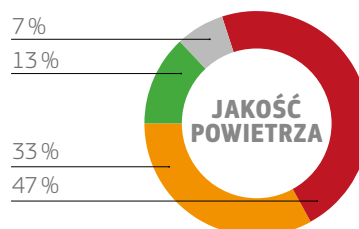
Ocenia się, że 400 000 przedwczesnych zgonów w Europie ma związek z wysokim stężeniem cząstek stałych zawieszonych w gazie (PM), a przyczyną 75 000 przedwczesnych zgonów jest zanieczyszczenie dwutlenkiem azotu.

Zanieczyszczenie powietrza wpływa również na ekosystemy, uprawy rolnicze, lasy oraz budynki. [Źródło: Jakość powietrza w Europie 2017, Europejska Agencja Środowiskowa]



Jak wysoka jest świadomość Europejczyków w zakresie zanieczyszczenia powietrza i jak radzić sobie z tym problemem

Zanieczyszczenie powietrza (46%) jest wymieniane na drugim miejscu wśród spraw, które martwią Europejczyków, tuż po zmianach klimatycznych (51%).



Mimo że jakość powietrza w Unii Europejskiej stale się poprawia, to niemal połowa Europejczyków (47%) uważa, że powietrze jest obecnie w ich kraju bardziej zanieczyszczone niż 10 lat temu, 33% sądzi, że sytuacja się nie poprawia, 13% odczuwa poprawę, a 7% nie ma zdania.

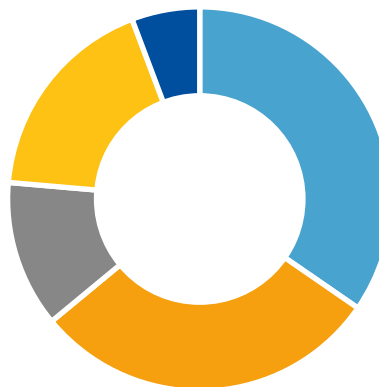
41% Europejczyków uważa, że najskuteczniejszym sposobem na zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza jest wprowadzenie surowszych norm dla przemysłu i energetyki. 29% popiera ograniczenia emisji spalin w nowych pojazdach, a 28% jest zdania, że najskuteczniejszą metodą walki z tym problemem są kampanie społeczne informujące o skutkach zanieczyszczenia powietrza dla zdrowia i środowiska naturalnego. [Źródło: Raport specjalny Eurobarometru (468): Podejście obywateli Europy do środowiska naturalnego]

Główne zanieczyszczenia, ich źródła i trendy

Główne zanieczyszczenia powietrza: cząstki stałe (PM), tlenki siarki (SO_x), tlenki azotu (NO_x), amoniak, lotne związki organiczne i ozon. Cząstki stałe są zwykle klasyfikowane według oznaczeń PM₁₀ i PM_{2,5} wskazujących ich średnicę. Naturalnymi źródłami PM są sól morską, pył i popiół wulkaniczny. Źródłami pochodzenia ludzkiego są zakłady elektrociepłownicze, ogrzewanie, transport, spalanie śmieci oraz rolnictwo. Cząstki stałe powstają również w wyniku reakcji amoniaku z tlenkami azotu i siarki.

Tlenki azotu i siarki są produktem spalania w energetyce, przemyśle i ogrzewaniu domów. Tlenki siarki mogą też pochodzić ze źródeł naturalnych, takich jak wulkany.

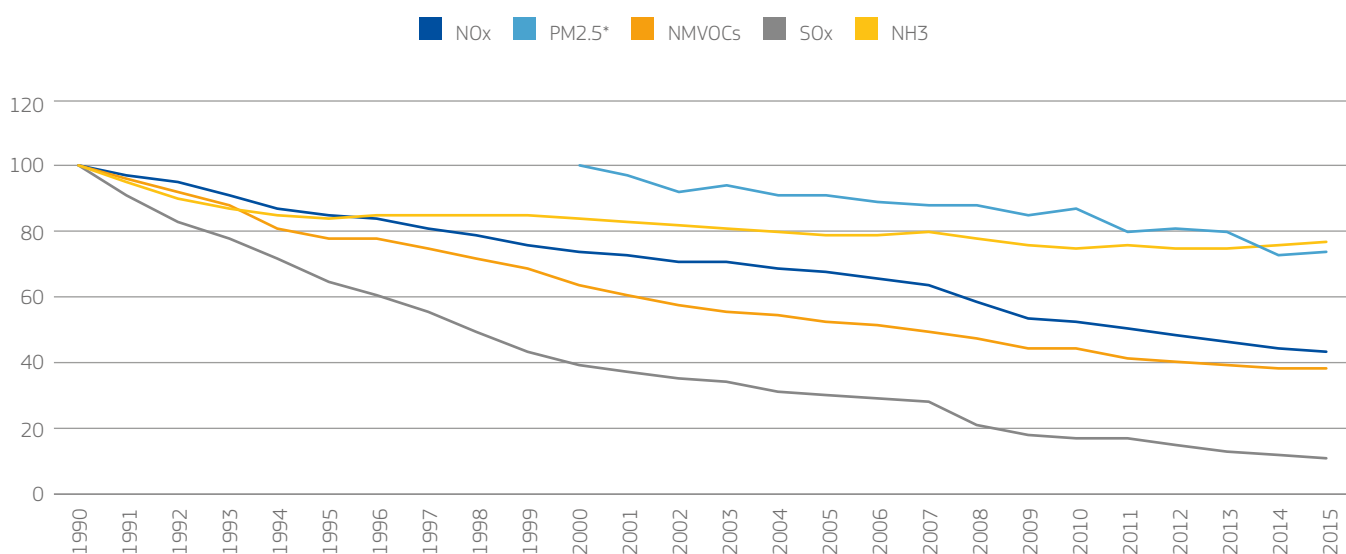
WYKRES KOŁOWY UKAZUJĄCY GŁÓWNE POZIOM GŁÓWNYCH ZANIECZYSZCZEŃ W UE W 2015 R.



■ NOx ■ PM2.5 ■ NMVOCs ■ SOx ■ NH3

ŹRÓDŁO: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/necd-directive-data-viewer>

WYKRES UKAZUJĄCY OGÓLNE TENDENCJE ZWIĄZANE Z ZANIECZYSZCZENIEM W UE



*Obowiązek zgłaszania emisji zgodnie z dyrektywą NEC począwszy od 2000 roku.

Przepisy UE związane z poprawą jakości powietrza

Polityka czystego powietrza w UE składa się z trzech elementów:

- normy powietrza atmosferycznego;
- krajowe ograniczenia emisji;
- normy emisji z głównych źródeł zanieczyszczenia np. w postaci ograniczeń emisji dla przemysłu i pojazdów.

DYREKTYWY W SPRAWIE JAKOŚCI POWIETRZA

Są to dwie dyrektywy określające normy jakości powietrza atmosferycznego w zakresie głównych zanieczyszczeń, które muszą zostać spełnione na terytorium wszystkich państw członkowskich.

Tam gdzie normy te nie są spełnione, państwa członkowskie są zobowiązane przygotować i wdrożyć plany poprawy jakości powietrza. Sposób realizacji tych zobowiązań zależy od państw członkowskich, muszą one jednak dołożyć wszelkich starań, by okresy, w których normy zanieczyszczeń są przekraczane, były jak najkrótsze.

W dyrektywach określono też wspólne metody i kryteria oceny jakości powietrza. Państwa członkowskie mają obowiązek na bieżąco informować Komisję Europejską i opinię publiczną (za pośrednictwem internetu, radia, telewizji i prasy) o aktualnych pomiarach czystości powietrza oraz realizowanych planach i programach.

DYREKTYWA W SPRAWIE KRAJOWYCH POZIOMÓW EMISJI

Określa zobowiązania redukcji emisji głównych zanieczyszczeń powietrza. Ostatnia nowelizacja tych przepisów z 2016 r. nakłada na państwa członkowskie obowiązek ograniczenia emisji pięciu głównych zanieczyszczeń o konkretną wartość w latach 2020–2030. Pełne wywiązanie się z tych zobowiązań zmniejszy liczbę przedwczesnych zgonów o około 50% w porównaniu z rokiem 2005.

NORMY EMISJI Z GŁÓWNYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZEŃ

Są to przepisy dotyczące konkretnych źródeł, np. emisji spalin w przemyśle, emisji spalin przez pojazdy czy normy jakości paliwa. W lipcu 2017 r. przyjęto nowe przepisy dotyczące dużych zakładów energetycznych, które są największym źródłem zanieczyszczenia powietrza. Te surowsze normy zaczną obowiązywać w całej Europie od połowy 2021 r.



Stosowanie przepisów oraz konsekwencje ich niestosowania

Rządy i służby poszczególnych krajów odpowiadają za wdrożenie przepisów UE i kontrolowanie ich stosowania. Komisja Europejska sprawdza, czy przepisy te są prawidłowo stosowane. Uporczywe nieprzestrzeganie przepisów może skutkować wdrożeniem postępowania w sprawie naruszenia przepisów.

Mimo że od 2000 r. poziom emisji wszystkich głównych zanieczyszczeń stale maleje, to wciąż 1/8 mieszkańców obszarów wiejskich Europy jest narażona na stężenia zanieczyszczeń przewyższające unijne normy. Dlatego Komisja Europejska wszczyną postępowania prawne przeciwko państwom członkowskim, głównie w związku z normami stężenia cząstek stałych (PM_{10}) i tlenku azotu (NO_2). Obecnie toczy się 30 postępowań w sprawie naruszenia przepisów w 20 państwach członkowskich UE.

PM_{10} – postępowania w sprawie naruszenia przepisów toczą się w 16 krajach — Belgia, Bułgaria, Czechy, Francja, Grecja, Hiszpania, Łotwa, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry i Włochy.

Europejski Trybunał Sprawiedliwości wydał wyrok w odniesieniu do przekraczania norm PM_{10} w Bułgarii. W kwietniu 2017 r. Trybunał stwierdził, że Bułgaria stale i systematycznie nie spełniała norm określonych dla PM_{10} we wszystkich ośrodkach miejskich w latach 2007–2014. Trybunał orzekł też, że Bułgaria nie wdrożyła odpowiednich planów ograniczenia stężenia PM_{10} w powietrzu.

NO_2 – postępowania w sprawie naruszenia przepisów toczą się w 13 krajach — Austria, Belgia, Czechy, Dania, Francja, Hiszpania, Luksemburg, Niemcy, Polska, Portugalia, Węgry, Wielka Brytania i Włochy.

SO_2 – postępowanie w sprawie naruszenia przepisów dotyczy jednego kraju — Bułgaria.

Oprócz tego Rumunia i Słowacja otrzymały ostrzeżenia w związku z brakiem odpowiednich ogólnokrajowych systemów monitorowania jakości powietrza.